

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра загальної та практичної психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол № 5 від «02» травня 2022 р.

Голова Приймальної комісії

Олександр Самойленко

ПРОГРАМА

вступного іспиту з психології

Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)

ОНП «Психологія»

Спеціальність: 053 Психологія

На основі: освітнього ступеня магістр

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради факультету
психології та соціальної роботи

Протокол № 7 від 27 квітня 2022 р.

Голова Вченої ради

Олексій Тимошенко

ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Поняття про психіку, основні функції психіки, особливості психіки людини.

Види психологічного знання. Різні підходи до психологічного пізнання (Аристотель, Платон, Г.Гегель, З.Фройд, Л.С. Виготський, О.М.Леонтьєв, Б.Ф.Ломов, С.Л.Рубінштейн та ін.).

Особистісний, природний, національний та загальнолюдський підходи до психологічного пізнання.

Різні підходи у визначенні предмета психології: аналітичний, синтетичний; психіка, душа та дух; антропологічний підхід до психіки (К.Леві-Строс, М.Мід); культурологічний підхід до психіки (С.Тейлор); еволюційний підхід до психіки (Ч.Дарвін, Г. Спенсер); теософічне тлумачення психіки; психіка і ноосфера (В.І.Вернадський, П.Тейяр де Шарден); фізіологічний підхід до психіки (І.П.Павлов, В.М.Бехтерєв).

Психологія та інші науки. Місце психології в системі класифікації наук (В.Кедров, Ж.Піаже та ін.).

Емпірична і наукова психологія. Психічні явища, їх види. Процеси, стани, властивості як основні форми психіки. Особливості психологічних явищ. Психологічний факт в науковій психології.

Донауковий етап в розвитку поглядів на предмет психології. Уявлення античних філософів про душу (Аристотель, Демокріт, Платон).

Психологія як наука про свідомість. Філософські витоки психології свідомості. Теоретичні постулати, властивості свідомості, метод дослідження свідомості. Метод інтроспекції: особливості, проблеми і труднощі, критика. Метод спостереження. Самоспостереження і самопізнання. "Відкрита криза" в психології. Співвідношення предмету і методу в психології свідомості.

Психологія як наука про поведінку. Біхевіоризм, його відношення до свідомості, вимоги об'єктивного методу. Російська рефлексологія. Теоретична та експериментальна програма біхевіоризму, його надбання і недоліки. Розвиток біхевіоризму – необіхевіоризм, поняття "проміжної змінної", оперантне

обумовлення. Теорія наочування в бїхевїоризмі. Стимул-реактивна схема в житті і науковому експерименті. Особливості поведінки індивіда.

Виникнення і розвиток психіки в процесі біологічної еволюції (філогенезі). Об'єктивний критерій психіки. Гіпотеза О.М.Леонтєва про походження чутливості та її експериментальна перевірка. Адаптивна роль психіки в еволюції тварин. Розвиток психіки в філогенезі – стадії і рівні (О.М.Леонтєв, К.Е.Фабрі). Основні особливості психіки і поведінки тварин. Інстинкти та їх механізми. Співвідношення інстинкту та наочіння.

Відмінність психіки людини від психіки тварин. Суспільно-історична природа психіки людини та її формування в онтогенезі. Засвоєння суспільно-історичного досвіду як центральний шлях онтогенезу людського індивіда.

Психіка і вища нервова діяльність (І.М.Сеченов, І.П.Павлов, О.О.Ухтомський, П.К.Анохін, М.О.Бернштейн та ін.).

Фізіологія рухів і фізіологія активності. Принцип активності – психологічна теорія діяльності та фізіологія активності. Розробка принципу активності М.О.Бернштейном. Психофізіологічна проблема. Принцип психофізіологічної взаємодії і психофізичного паралелізму. Обмеження пояснення психологічного за допомогою фізіології. Власні одиниці аналізу закономірностей психологічної науки.

Свідомість як філософська категорія і як об'єкт психологічного дослідження. Історія вивчення свідомості в психології (В.Вундт, У Джеймс, Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн, О.М.Леонтєв, В.П.Зінченко та ін.). Гіпотеза про походження свідомості (О.М.Леонтєв). Функції, структура свідомості (О.М.Леонтєв, В.П.Зінченко, Г.О.Балл). Розвиток свідомості в онтогенезі людини. Свідоме і безсвідоме. Розлади свідомості. Методи дослідження свідомості в сучасній психології. Індивідуальні особливості свідомості.

Неусвідомлювані процеси, класифікація. Неусвідомлювані механізми свідомих дій: первинні автоматизми і навички, навички і свідомість, механізми і закономірності формування навичок; явища неусвідомлюваної установки;

неусвідомлювані супроводи свідомих дій і психічних станів, їх значення для психології, «об'єктивні психологічні індикатори». Неусвідомлювані чинники дій. З.Фройд і його уявлення про безсвідоме. Форми прояву безсвідомого. Методи психоаналізу. Психологічний захист. Представники психоаналізу (К.Г. Юнг, А.Адлер, К.Хорні). Свідомість і неусвідомлюване психічне. Методи виявлення неусвідомлюваних процесів. Неусвідомлюване в психодіагностиці. Асоціативний експеримент. Надсвідомі процеси, особливості, сфера вияву.

Поведінка. Особливості поведінки людини: наявність кількох рівнів побудови залежно від ступеня усвідомленості контролю, наявність декількох (багатьох) ступенів свободи в активності суб'єкта і скорочення цих ступенів з появою автоматизму, наявність спрямованості, домінуюча роль внутрішньої активності підсистем життєзабезпечення суб'єкта серед інших регуляторів поведінки, існування єдиного алгоритму побудови одиниці поведінки (окремий акт, дія, стратегія), наявність спонтанних дій і не завжди цілеспрямований і усвідомлений характер, наявність періодів спрямованої або спонтанної релаксації. Основні функціональні блоки побудови поведінки (О.Р.Лурія): блок регуляції тону і активності; блок отримання, переробки і зберігання інформації; блок програмування, контролю і регуляції. Поведінка в біхевіористичній традиції.

Психологічна теорія діяльності. Розробка теорії діяльності у вітчизняній психології (О.М.Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, П.Я.Гальперін, О.В.Запорожець, Д.Б.Ельконін та ін.), основні поняття та принципи (принципи свідомості, активності). Структура діяльності: операційно-технічні аспекти (дія та її мета, операції, психофізіологічні функції), мотиваційно-особистісні аспекти (потреби, мотиви). Мотиви і свідомість, мотиви і особистість.

Діяльність і особистість. Види діяльності. Внутрішня діяльність. Діяльність і психічні процеси. Спілкування, гра, учіння, праця. Теорія діяльності і предмет психології.

Поняття вищої психіки у психології. Вищі психічні функції – центральний конструкт культурно-історичної теорії Л.С.Виготського. Особливості вищих

психічних функцій – їх походження, розвиток, структура і функціонування. Механізм інтеріоризації. Дослідження вищих психічних функцій: експериментально-генетичний підхід.

Принципи психології, їх роль і місце в системі психологічних знань. Загальні принципи психології: детермінізм, відображення, єдність психіки і діяльності, принцип розвитку, системно-структурний принцип, історизм. Пояснюючі принципи психології: зв'язок психіки і мозку; єдність особистості; єдність пізнання та діяльності, інтеріоризація та екстеріоризація, комплексність (за Б. Ф. Ломовим); принцип активності та ін.

Проблема пояснення в психології. Типи пояснення. Переходи від опису до пояснення. Основні типи пояснення в психології за Ж. Піаже: 1) звернення до біологічного та фізіологічного; 2) звернення до соціального; 3) логіко-математичні моделі. Власне психологічне пояснення: пояснення через діяльність та її організацію (В. П. Зінченко та ін.); пояснення через спілкування (Л. С. Виготський, О. Р. Лурія та ін.); пояснення через особистість, через суб'єкта діяльності.

Редукціоністські тенденції у поясненні психічного.

Психологічне дослідження: проблема, історія питання, гіпотеза, методи, задача, методичні прийоми, кількісний і якісний аналіз психологічних фактів, інтерпретація результатів, висновки. Позиція дослідження.

Методологічні проблеми психології. Науковий метод у психології (теорія та метод, метод та методика). Вимоги до методів психології. Класифікація. Спостереження: сутність, властивості, різновиди, вимоги. Метод самоспостереження. Психологічний експеримент, його різновиди. Експериментально-генетичний метод. Опитувальні методи: анкета, бесіда, інтерв'ю. Герменевтичний метод. Психологічне тестування, проєктивні методики, метод аналізу продуктів діяльності людини, соціометрія. Методи активного психологічного впливу (метод психологічної консультації, корекції, тренінгу, терапії та реабілітації). Засоби та методи збору емпіричного матеріалу

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ

Періодизація становлення предмета психології. Різні підходи у становленні психічного: аналітичне трактування психіки, передасоціативна традиція пояснення психіки: раціоналістичний підхід до психіки (Платон, Аристотель); етично-релігійна традиція в психології: психологія в епоху Відродження. Пантеїстичні ідеї. Т.Кампанелла, Леонардо да Вінчі, Ф.Бекон, Т.Гобс, Дж.Берклі, Д.Юм, Д.Гартлі, Е.Кондильяк, К.Ламетрі, К.Гельвецій, Д.Дідро, Ж.-Ж.Руссо.

Закладання основ сучасної психології. Р.Декарт, Б.Спіноза, Г.Лейбніц, К.Вольф. Спостереження як основний метод у психології Дж.Локка, Д.Юма, Т.Брауна.

Емпіризм у психології. А.Біне, В.Вундт, Г.Еббінгауз і Г. О.Кюльпе. Самоусвідомлення у психології за І. Кантом.

Великі відкриття в галузі природничих наук у другій половині XIX ст. та їх вплив на становлення психології як самостійної науки. Закон Вебера-Фехнера. Психофізика. Психологія душі. Ф.Брентано і Т.Ліппс. Фізіологічний підхід до психології. Асоціативна психологія Г.Спенсера, Дж.Мілля, Т. Брауна.

Психологічні ідеї в Україні у XVI – XVIII ст. Трактування психічного теоретиками братського руху; психологічні погляди І. Вишенського; православна схоластика; психологія у філософській системі періоду визвольної війни українського народу; психологія в навчальному процесі Острозької та Києво-Могилянської академій, колегій, братських шкіл (К.Острозький, І.Дамаскін, Л.Гізель, Ф.Прокопович, С.Яворський, С.Полоцький, Г.Кониський та ін.). Психологічна система Г.Скороводи; психологічні погляди Я.Козельського, В.Капніста.

Психологічні ідеї в Україні в першій половині XIX ст.: Т.Шевченко, І.Котляревський, П.Куліш, М.Костомаров.

Психологічна теорія XX ст. Інтроекціонізм, біхевіоризм і зоопсихологія. Вчення І.П.Павлова. Рефлексологія В.Бехтерева. Гештальтпсихологія. Психоаналіз З.Фрейда. Аналітична психологія; психологія дитини і педологія; психологія як наука про факти, закономірності і механізми психіки, інтеграція окремих напрямів

у психології. Небіхевіоризм (Е.Толмен, К.Халл, Б.Скіннер та ін.). Неофрейдизм (Е.Фромм, К.Хорні та ін.); когнітивна психологія. Гуманістична психологія.

Психологічні школи в СРСР. Концепції С.Л. Рубінштейна, Б.Г.Ананьєва, О.М.Леонтьєва. Культурно-історична психологія Л.С. Виготського.

Розвиток психології в Україні у ХХ ст. Харківська психологічна школа та її значення в історії розвитку і розв'язку психологічних проблем (Л.С.Виготський, О.М.Леонтьєв, Л.І.Божович, П.Я.Гальперін, О.В.Запорожець, П.І.Зінченко, О.Р.Лурія, В.В.Давидов, І.П.Соколянський та ін.). Наукові осередки розвитку психологічної думки в Україні: Київ (І.О.Сікорський, Г.І.Челпанов, Г.С.Костюк, В.А.Роменець та ін.), Одеса (М.М.Ланге, І.М.Сеченов, С.Л.Рубінштейн та ін.). Їх місце і значення в розробці актуальних наукових психологічних проблем і напрямів. Внесок О.Ф.Лазурського, П.П.Блонського, М.Я.Грота у розвиток наукової психології. Сучасна психологічна думка в Україні (В.А.Роменець, Н.В.Чепелева, С.Д.Максименко, В.О.Моляко, Т.М.Титаренко, Г.О.Балл та ін.).

ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Пізнання як базисна потреба особистості, чуттєве та абстрактне пізнання.

Класичні та сучасні теорії уваги (Д.Е.Бродбент, В.Вундт, Т.Рібо, М.М.Ланге, Д.М.Узнадзе, П.Я.Гальперін та ін.), дискусійність питання в психологічній науці. Функції, психофізіологія уваги (І.П.Павлов, О.О.Ухтомський). Види уваги. Властивості уваги. Індивідуальні особливості уваги людини. Розвиток уваги в онтогенезі, нижчі і вищі форми уваги (концепція Л.С.Виготського). Методи дослідження уваги.

Відчуття. Психофізіологія сенсорних процесів (І.М.Сеченов, І.П.Павлов, О.М.Леонтьєв, С.В.Кравков та ін.). Види відчуттів. Властивості. Розлади відчуттів. Методи вивчення сенсорної сфери людини.

Сприймання (В.П.Зінченко, О.В.Запорожець, О.М.Леонтьєв, І.М.Сеченов, Г.С.Костюк та ін.). Відмінність сприймання і відчуття. Перцептивні дії. Види та властивості (закономірності) сприймання. Ілюзії сприймання. Індивідуальні особ-

ливості сприймання. Розвиток сприймання в онтогенезі, засвоєння сенсорних еталонів (О.В.Запорожець, Л.О.Венгер). Методи вивчення сприймання.

Пам'ять. Основні теорії пам'яті (біологічні, фізичні, фізіологічні, психофізіологічні, психологічні, кібернетичні). Дослідження пам'яті в психології (Г.Еббінгауз, Л.С.Виготський, П.І.Зінченко, Б.В.Зейгарнік, О.М.Леонтьєв, О.Р.Лурія, В.М.М'ясіщев, О.О.Смирнов та ін.). Види пам'яті та критерії їх визначення. Процеси пам'яті. Специфіка розвитку пам'яті людини. Індивідуальні особливості пам'яті людини. Методи дослідження пам'яті. Відхилення в розвитку і функціонуванні пам'яті людини.

Мислення. Теорії мислення в різних напрямках психології. Мислення як розумова діяльність – проблемна ситуація, задача, гіпотеза, мисленнєві дії (П.Я.Гальперін, О.Р.Лурія, Я.О.Пономарьов, С.Л.Рубінштейн, О.К.Тихомиров та ін.). Мислення як пізнавальний психічний процес – форми існування процесу: судження, умовивід, поняття. Види мислення (А.В.Брушлінський, Дж.Гілфорд, В.В.Давидов, М.М.Подд'яков, Я.О.Пономарьов, Б.М.Теплов та ін.). Розвиток мислення в філогенезі. Особливості мислення людини. Онтогенетичні особливості розвитку мислення. Мислення та мовлення. Індивідуальні властивості мислення. Розлади мислення, їх види та причини. Методи дослідження мислення. Мислення в структурі психіки людини. Інтелект.

Психологічна сутність уяви як пізнавального психічного процесу (Л.С.Виготський, С.Л.Рубінштейн, В.В.Давидов, В.А.Роменець, А.В.Брушлінський). Теорії уяви в психології. Види уяви, їх характеристика. Особливості розвитку уяви в онтогенезі. Креативність. Психологічні механізми створення образів уяви. Розлади уяви. Індивідуальні особливості уяви. Дослідження уяви. Дослідження творчості в психології (В.О. Моляко, Д.Б. Богоявленська).

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Історія вивчення та основні теорії емоцій (В.Вундт, Б.І.Додонов, К.Ізард, С.Л.Рубінштейн, В.К.Віллунас, П.В.Сімонов, Ч.Дарвін, Ж.-П.Сартр, У.Джеймс,

К.Ланге та ін.). Механізми виникнення емоцій. Функції емоцій. Класифікація емоційних явищ. Емоції та почуття. Емоційні розлади, їх причини і значення. Методи дослідження емоцій. Індивідуальні особливості емоцій людини.

Загальне поняття про стан як форму існування психічного (М.Д.Левітов, В.М.М'ясіщев, Є.П.Ільїн, А.О.Прохоров). Класифікація психічних станів (М.Д.Левітов, Л.В.Куліков). Роль станів в житті людини. Дослідження станів у психології. Патологічні психічні стани (Г.Сельє, О.М.Леонт'єв, Я.М.Калашник та ін.), їх значення, механізми виникнення, основи корекції. Психосоматика як галузь психологічної науки.

Поняття волі в психології, історія розвитку уявлень про волю (Л.І.Божович, Л.С.Виготський, Ю.Б.Гіппенрейтер, У.Джеймс, Б.В.Зейгарнік, О.М.Леонт'єв, В.А.Роменець, С.Л.Рубінштейн та ін.). Психологічні аспекти «свободи волі» (Л.С.Виготський, Ж.-П.Сартр, В.Франкл та ін.). Вольова дія. Вольова регуляція. Вольовий акт і його структура (С.Л.Рубінштейн). Прийняття рішення. Походження волі в онтогенезі – розвиток довільності. Характеристика довільності як явища вищої психіки. Психологічні засоби вирішення життєвих проблем. Дослідження волі в психології. Індивідуальні особливості вольової регуляції.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Здібності (Б.М.Теплов, С.Л.Рубінштейн, О.М.Леонт'єв, Н.С.Лейтес та ін.). Взаємозв'язок здібностей і діяльності. Психологічна структура здібностей. Задатки, співвідношення задатків і здібностей. Класифікація здібностей. Здібності практичного психолога. Міра вираження здібностей: обдарованість, майстерність, талант, геніальність. Розвиток здібностей. Проблема походження і механізмів розвитку здібностей. Виникнення і формування здібностей в адекватній діяльності. Сензитивні періоди розвитку здібностей. Методи дослідження здібностей.

Темперамент. Сфери прояву темпераменту. Темперамент як формально-динамічна характеристика психологічної діяльності індивіда. Історія вчення про темперамент (Гіппократ, Гален, П.Ф.Лесгафт, Е.Кречмер, У.Шелдон, І.П.Павлов,

Б.М.Теплов, В.Д.Небиліцин, В.С.Мерлін та ін.). Фізіологічна галузь вчень про темперамент, психологічні описи – «портрети», вчення про типи нервової системи І.П.Павлова і еволюція поглядів на темперамент. Розробка фізіологічних основ темпераменту у вітчизняній диференціальній психології і психофізіології (Б.М.Теплов, В.Д.Небиліцин). Властивості темпераменту (екстраверсія - інтроверсія, активність - реактивність, сензитивність, пластичність - ригідність, резистентність, темп реакцій, емоційність та ін.). Співвідношення властивостей темпераменту. Віковий розвиток темпераменту (В.С.Мерлін). Індивідуальний стиль діяльності. Темперамент і характер. Темперамент і особистість. Методи дослідження темпераменту.

Характер (М.Д.Левітов, С.Л.Рубінштейн, О.Г.Ковальов, В.М.Мясіщев, Б.Г.Ананьєв та ін.). Характер і спрямованість особистості. Взаємообумовленість характеру і поведінки, рис характеру і мотивів поведінки. Мотив як риса характеру в його онтогенезі. Структура характеру. Симптомокомплекси характеру (Б.М.Теплов). Ступені вираженості характеру: акцентуації і психопатії (А.Є.Лічко, П.Б.Ганнушкін). Типи акцентуацій (А.Є.Лічко, К.Леонгард), поняття «місця найменшого опору». Біологічні передумови і формування характеру. Характер і особистість. Зв'язок темпераменту, характеру та здібностей. Методи дослідження характеру.

Індивідуальність. Поняття про індивідуальність, його дискусивність в науці. Індивідуальність як найвищий, принципово новий рівень розвитку особистості. Психологічні індикатори індивідуальності. Інтегральна індивідуальність (за В.С.Мерліним). Процеси інтеграції особистості в онтогенезі. Компоненти індивідуальності (Б.Г.Ананьєв). Інтеграція форм розвитку. Онтогенез і життєвий шлях індивідуальності. Самоздійснення і самоактуалізація особистості.

Основні сфери розвитку і вияву індивідуальності. Індивідуальність в діяльності: суб'єкт діяльності, постановка мети, мотивація, індивідуальний стиль діяльності, індивідуально-когнітивні стилі (рефлексивність, імпульсивність, когнітивна-простота, когнітивна-складність, полезалежність і полenezалежність),

креативність. Індивідуальність в різних видах діяльності: гра, учіння, споглядання. Психологічні особливості професійної діяльності. Індивідуальність в різних професійних діяльностях. Індивідуальність в різних соціально-політичних системах (етнос, політика, економіка, юриспруденція).

ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

Дослідження особистості в психології. Теоретичне і емпіричне у дослідженні особистості. Проблема особистості в сучасній психології. Сутнісні ознаки особистості – активність, саморегуляція, довільність, вираження, саморозвиток, цілісність, унікальність (С.Д.Максименко). Особливості дослідження особистості в експериментальній психології.

Загальне поняття про структуру особистості. Підструктури («одиниці» і «елементи»). Аналіз моделей структури особистості в сучасній психології (О.М.Леонт'єв, В.М.Мясіщев, А.В.Петровський, К.К.Платонов, С.Л.Рубінштейн, З.Фройд та ін.). Структура і форма. Виникнення і розвиток структури особистості. Аналіз окремих компонентів структури особистості.

Структура і динаміка (постійне і змінне, загальне і унікальне) в житті особистості. Поняття існування. Зміни і розвиток. Розвиток особистості як унікальної цілісності. Механізми, закономірності, етапи, рушійні сили розвитку особистості. Саморозвиток. Самореалізація і самоактуалізація особистості. Теорії розвитку особистості в сучасній психології. Порівняльний аналіз теорій особистості.

Сучасні теорії особистості. Методологічні витоки розробки теорій в галузі особистості. Психоаналітичний напрям теоретизування в галузі особистості. Гуманістична психологія особистості. Теорії особистісних рис. Когнітивні та соціально-когнітивні теорії особистості. Теорії особистості у вітчизняній психології (О.М.Леонт'єв, В.М.Мясіщев, А.В.Петровський, К.К.Платонов, С.Л.Рубінштейн, С.Д.Максименко та ін.).

Специфіка соціально-психологічної проблематики особистості. Психологічні механізми регуляції соціальної поведінки. Адаптація особистості в соціальному середовищі. Психологічна регламентація соціальної поведінки. Мотиви та мотивація соціальної поведінки особистості. Самосвідомість і соціально-психологічні механізми її формування. Емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти соціальних настанов. Особистість у сфері комунікативних, інтерактивних і перцептивних впливів.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПСИХОЛОГІЇ

Спілкування. Загальне поняття про спілкування та його дослідження в різних системах наукового знання. Філогенетичний та онтогенетичний аспекти спілкування. Соціальна природа та соціально-психологічні функції спілкування. Спілкування та самосвідомість.

Комунікативна, інтерактивна та перцептивна функції спілкування. Зміст, форми і механізми спілкування. Стили спілкування як реалізація різних типів відношення до людини.

Специфіка комунікативного процесу. Збагачення і розвиток інформації в ході інформаційного обміну. Активна позиція партнерів у комунікативному процесі.

Засоби комунікації. Види комунікації. Вербальна і невербальна комунікація. Методи дослідження комунікативних особливостей особистості.

Проблема взаємодії (інтерації) людей, співвідношення інтерації і комунікації. Компоненти процесу взаємодії та види взаємодії. Взаємодія як організація спільної діяльності. Проблеми кооперації і конфлікту. Групові конфлікти і механізм прийняття рішення. Фактори та механізми формування групової думки і їх вплив на процес прийняття рішення групою (К. Левін, Аронсон, Маєрс, Дж. Стоунер та інш.). Явище поляризації групи. Феномен "зрушення ризику"(Дж. Стоунер). Методи підвищення ефективності прийняття рішення групою: брейнстормінг (А.Осборн), синектика (У.Гордон) та ін. Практичне значення досліджень прийняття групового рішення.

Боротьба як різновид соціально-психологічної взаємодії. Взаємодія як соціально-психологічний обмін (теорія обміну Дж.Хоманса). Психологія конвенційності (Т.Шибутані). Феномени «злагоди» і «обміну» як функції взаємодії.

Соціальна перцепція. Механізми міжособистісного сприймання (ідентифікація, рефлексія та ін.); ефекти міжособистісного сприймання: "ореолу", "первинності", "новизни", стереотипізація. Явище когнітивного дисонансу, його структура, функції (Л. Фестінгер). Каузальна атрибуція. Види і форми атрибуції (Г. Келлі, Ф. Хайдер, Л. Росс).

Емоційна сторона міжособистісного сприймання, явище міжособистісної атракції. Симпатія, дружба, любов як рівні атракції.

Мова і мовлення. Основні функції мовлення. Слово: значення, особистісний смисл. Мовлення та процеси розвитку свідомості, самосвідомості, мислення, внутрішнього світу особистості, рефлексії. Мовленнєва діяльність. Види мовлення. Особливості внутрішнього мовлення. Дискусія Л.С.Виготського і Ж.Піаже про сутність і розвиток егоцентричного мовлення. Онтогенетичні аспекти мовлення. Порушення мовлення. Методи дослідження мовлення. Мовлення як презентація внутрішнього світу індивіда. Нарратив. Мовлення і психологічна практика.

Проблеми групи в психології. Класифікація та основні характеристики групи. Особистість в групі. Референтні групи та особистість.

Позиція, статус, роль особистості в групі. Групові норми і цінності. Феномени групової свідомості. «Ми-чуття» як психологічна ознака соціальної спільності.

Великі соціальні групи. Особливості та традиції дослідження психології великих соціальних груп. Класифікація, структура великих соціальних груп, психологічні складові в регуляції їх життєдіяльності. Стійкі соціальні (соціальні прошарки, нації, профгрупи) та неорганізовані (тимчасові) групи (натовп, аудиторія, публіка і та ін.). Поняття «масова поведінка», феномени масової поведінки.

Дослідження малих груп: соціометричний напрям (Дж.Морено), соціологічний напрям (Е.Мейо), школа групової динаміки (К.Левін). Дослідження малої групи за

моделями Креча, Крачфілда, Балаччі. Структурні і динамічні аспекти малих груп. Проблема розвитку групи. Психологічна теорія колективу. Ознаки, стадії і рівні розвитку колективу. Методологічне значення теорії колективу.

Загальна характеристика динамічних процесів у малій групі. Особливості фаз групової роботи. Механізми групової динаміки. Груповий тиск. Конформізм. Теоретичні підходи та експериментальні дослідження конформізму в західній соціальній психології. Експерименти С.Аша з досліджень конформізму. Конформність. Негативізм. Протестна поведінка.

Групова згуртованість. Традиції вивчення групової згуртованості в західній соціальній психології. Соціометричні індекси групової згуртованості. Методи вивчення згуртованості Л.Фестінгера і Т.Ньюкома. Уявлення про згуртованість, засновані на ідеї емоційної привабливості групи. Поняття ціннісно-орієнтаційної єдності групи як показника групової згуртованості в умовах спільної діяльності. Взаємовідносини у групі, психологічна сумісність. Соціально-психологічний клімат групи.

Лідерство і керівництво в малих групах. Основні теорії лідерства: теорія рис і її зв'язок з харизматичною концепцією, ситуаційна, системна теорія лідерства. Експериментальне дослідження стилю лідерства (К.Левін).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка результатів складання вступного іспиту до аспірантури з фаху здійснюється за 100-бальною системою оцінки знань. Мінімальна позитивна оцінка іспиту з фаху складає 60 балів. Особи, які набрали на вступному випробуванні з фаху менше ніж 60 балів, позбавляються права на участь у конкурсі.

Критерії оцінки знань при складанні вступного іспиту з фаху в аспірантуру:

1. На оцінку 100 балів заслуговує відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу, в тому числі ґрунтовні знання українських та міжнародних джерел з рекомендованої літератури. Дане оцінювання передбачає вільну

орієнтацію вступника в загальній проблематиці обраної спеціальності. Відповіді на всі запитання білета повинні містити повний, вичерпний характер.

2. Оцінка 90-80 балів передбачає наявність розуміння теоретично-практичної частини проблематики в запитаннях в обсязі програми вступного іспиту. знань основних джерел та матеріалів із додаткової літератури.

3. Оцінка 70-60 балів означає, що вступник володіє загальними поняттями в обсязі програми вступного іспиту, знає основні літературні джерела, обізнаний із проблематикою спеціальності.

4. Оцінка 59 і менше балів виставляється за відсутності знань літературних джерел та основних проблем обраної наукової спеціальності.

Екзаменаційні завдання на вступному іспиті є рівнозначними за їх внеском до загальної оцінки за іспит.

Рішення комісії про оцінку знань, виявлених при складанні вступного іспиту приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Загальна психологія: Навч. посібник / О.Скрипченко, Л.Долинська, З.Огороднійчук та ін. – К.: «А.П.Н.», 1999. – 463 с.

2. М'ясоїд П.А. Загальна психологія / П.А. М'ясоїд. – К.: Вища школа, 2000. – 479 с.

3. Варій М.Й. Загальна психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 968 с.

4. Загальна психологія / За ред. С.Д.Максименко. – 3-е вид., переробл. і доп. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 688 с.

Допоміжна література:

1. Кириленко Т.С. Емоційні переживання та стани особистості. Вчинково-орієнтований підхід: Монографія/ Т.С.Кириленко – К.:Вид-во КНУ-2004р.
2. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія / М.Н. Корнєв, А.Б. Коваленко. – К.: Геопринт, 2006.– 400 с.
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – К., 1989.
4. Максименко К.С. Психологічні стани та особистісна динаміка / К.С.Максименко // Практична психологія та соціальна робота. – №8. – 2002. – С. 54–58.
5. Максименко С.Д. Загальне поняття про особистість та її структуру / С.Д. Максименко // Особистість в психологічних дослідженнях. Тексти / За ред. С.Д.Максименка. – Ніжин: Вид-во НДУ ім.М.Гоголя. – С.131–144.
6. Максименко С.Д. Современное состояние генетических исследований в психологии / С.Д. Максименко // Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. – С. 248–285.
7. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко Е.Л., Н. В. Коврига. – К.: Вища школа, 2003. – 126 с.
8. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін. – К.: Либідь, 2001. – 536 с.
9. Основи психології: Підручник / За заг. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Вид. 0, стереотип. – К., Либідь, 2008.
10. Особистість в психологічних дослідженнях. Тексти / За ред. С.Д.Максименка. – Ніжин: Вид-во НДУ ім.М.Гоголя. 2005. – 197 с.
11. Папуча М. В. Внутрішній світ людини та його становлення : [наукова монографія] / М. В. Папуча. – Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2011. – 656 с.
12. Психологія / За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.

13. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології (досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-метод. посіб. / В. В. Рибалка – [АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти]. – К.: Ніка-центр, 2003. – 204 с.

14. Роменець В. А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження: Навч. посіб. / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2005.

15. Роменець В. А. Історія психології XVII століття: епоха Просвітництва: навч. посіб. / В.А. Роменець. – К. : Либідь, 2006.

16. Роменець В. А. Історія психології: XIX - початок XX століття: навч. посіб. / В.А. Роменець. – К. : Либідь, 2007. – 832 с.

17. Роменець В.А. Психологія творчості / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

18. Ткаченко О. М. Принципи і категорії психології / О. М. Ткаченко. – К.: «Вища школа», 1979. – 199 с.